

Юридична Газета

www.yur-gazeta.com

№14 (564)

ТЕМА НОМЕРА: ЕНЕРГЕТИКА ТА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

04 квітня 2017 року

Інтерв'ю

Юлія КИРПА:

«Вирішення питань докапіталізації банків потребує повного розуміння процесу банківського злиття»

стор. 4

Success Story

Як повернути гроші, якщо рахунки компанії-боржника арештовані?

стор. 33

Актуально

Надія ЛИСКО:

«Модифікація декларації з податку на прибуток: у проекті Мінфіну»

стор. 26

«Вирішення питань докапіталізації банків потребує консолідації політичних сил і повного розуміння процесу банківського злиття»

ПРО ВАЖЛИВІСТЬ
ООНОВЛЕНИХ ПРОЦЕДУР
БАНКІВСЬКОГО ЗЛИТТЯ,
НЕОБХІДНІСТЬ УХВАЛЕННЯ
ЗАКОНОПРОЕКТУ №6010
(ПРО СПРОЩЕННЯ
ПРОЦЕДУР КАПІТАЛІЗАЦІЇ
ТА РЕОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВ)
«ЮГ» РОЗПОВІЛА
ПАРТНЕР, КЕРІВНИК
ПРАКТИКИ БАНКІВСЬКОГО
ТА ФІНАНСОВОГО ПРАВА
АЕQUO Юлія КИРПА

– Пані Юліє, нещодавно Вас було призначено заступником голови Арбітражного комітету. Розкажіть більш детально, для чого він утворений?

– Арбітражний комітет сформовано відповідно до Закону про фінансову реструктуризацію (далі – Закон). Фактично цей Закон почне застосовуватись з 3 квітня ц. р. Пов'язано це з необхідністю формування органів, що забезпечуватимуть процес фінансової реструктуризації: спостережної ради, яка буде здійснювати нагляд за добровільною реструктуризацією в державі, секретаріату, який має забезпечувати спілкування, в т.ч. через кореспонденцію, усіх учасників процесу реструктуризації, і, власне, арбітражного комітету (АК), на який покладено функцію призначення арбітрів, котрі будуть розглядати той чи інший спір у процесі добровільної реструктуризації. Також АК перевірятиме рішення кожного арбітра, винесене у рамках спору, на відповідність законодавству.

– У чому полягає мета добровільної реструктуризації?

– Її функція полягає, насамперед, у тому, що вона надає сторонам (боржнику і кредитору) можливість отримати альтернативу процедури банкрутства, через яку здійснюється

відновлення платоспроможності. Не секрет, що класична процедура банкрутства є довготривалою, а результати її непередбачувані через вплив пов'язаних осіб на боржника. Тож у якості цивілізованої альтернативи цій процедурі було запроваджено процедуру реструктуризації заборгованості в добровільному порядку.

У цьому випадку, на відміну від існуючої процедури банкрутства, процес не відбувається безконтрольно, не тягнеться роками, не дає боржнику можливості маніпулювати кредиторами, роблячи вигляд, що боржник намагається виконати зобов'язання перед кредиторами. Кожна процедура добровільної реструктуризації заборгованості обмежена строком в 90 днів, який в окремих випадках може бути подовжений ще на 90 днів. Відповідно, у межах 180 днів має бути затверджений план реструктуризації і визначені усі її умови.

Дуже важливий момент полягає у тому, що Законом надаються податкові пільги для тих компаній-боржників, які застосують процедуру добровільної реструктуризації заборгованості. Наприклад, банки, які погодяться списати частину боргу, не будуть нести податкове навантаження. Як і боржник, якому списали чи пробачили борг. Саме для стимулювання боржників та кре-

диторів реструктуризувати заборгованість в добровільному порядку. Законом було надано податкові пільги учасникам процесу. Такі податкові пільги обмежені строком дії Закону, тобто вони діятимуть впродовж трьох років.

– Під Вашим керівництвом АЕQUO брала участь у розробці проекту закону про спрощення процедур капіталізації та реорганізації банків (реєстр. №6010), нещодавно прийнятого парламентом. Чим продиктована необхідність розробки та ухвалення цього документу?

– Причиною ухвалення законопроекту є кілька факторів. По-перше, законодавство про злиття у банківському секторі досі містить багато прогалин та недосконалих положень. Через це, власне, за всю історію існування в Україні банківських злиттів було лише кілька, і всі вони були злиттями у рамках однієї групи (тобто відбувалося злиття банків, що належали одному акціонеру або групі пов'язаних осіб). У випадках з непов'язаними банками виникають додаткові складності щодо коефіцієнту конвертації акцій та структурування процесу в цілому.

По-друге, законодавством вимагається здійснити докапіталізацію банків і поетапне збіль-

шення їх статутних капіталів до 500 млн грн до 2024 р. Після того, як за останні кілька років більш ніж 80 банків були визнані неплатоспроможними (здебільшого через те, що акціонери не змогли їх докапіталізувати) і потрапили під регулювання Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, стало очевидним, що законодавець мав вжити заходів для спрощення процедури докапіталізації банківських установ.

Саме злиття банківських установ шляхом приєднання одного банку до іншого вирішує питання докапіталізації в ситуації, коли акціонери не мають можливості здійснити внески грошовими коштами. При цьому закон №6010 передбачає спрощену процедуру приєднання банків, що, в решті решт, призведе до докапіталізації банківських установ, оскільки їх статутні капітали будуть об'єднані.

– Тобто закон вирішує усі актуальні проблеми, пов'язані з докапіталізацією?

– Більшості, але, на жаль, не всі. Вже давно існує проблема щодо коефіцієнту конвертації акцій. Очікувалося, що банкам дозволять при об'єднанні конвертувати свої акції за ринковою ціною, а не за номінальною, проте закон №6010 (як і чинне до нього законодавство) передбачає конвертацію лише за номінальною

вартістю. Регулятори – НБУ та Нацкомісія з цінних паперів та фондового ринку – цього разу не підтримали ініціативу щодо включення до законодавства інструментів, за допомогою яких кожен з акціонерів у результаті злиття отримуватиме кількість акцій, визначену за ринковою, а не за номінальною вартістю, в межах спрощених процедур банківських приєднань. Хоча експерти НБУ підтвердили на рівні підходу, що додаткові виплати акціонерам, які б відображали реальну, а не номінальну вартість їх акцій, можуть бути здійснені на підставі окремих рішень акціонерів банків – учасників злиття.

Законопроект прийнято у другому читанні 23 березня 2017 р. і діяти він буде до 2020 р., тож це, скоріше, тимчасовий інструмент реагування на ситуацію, що склалася на банківському ринку і вимагає негайного вирішення. Регулятори визнають, що запропонований законопроект не є ідеальним, що Україні знадобиться подібний, але постійно діючий закон про приєднання банків, у якому можна буде доопрацювати всі необхідні інструменти. Проте, враховуючи нагальні проблеми, що постали перед банками, законопроект було оперативно прийнято, інакше питання могло б втратити актуальність взагалі. Хоча після ухвалення прийнятий закон буде діяти тимчасово, він вже є досить прогресивним кроком вперед. Він усуває цілу низку перешкод, хоча основну проблему, пов'язану з коефіцієнтом конвертації акцій, вирішує лише частково.

Крім того, банківські злиття завжди були ускладнені питанням захисту прав кредиторів. Наприклад, кредиторів потрібно було повідомляти про злиття за 2 місяці до дати передачі активів і пасивів, тому вони могли пред'являти вимоги про дострокове виконання зобов'язань перед ними та затягувати процес. Наразі законодавець досить логічно запропонував кредиторів окремо не повідомляти, оскільки в результаті злиття створюється банк- правонаступник, тому кредитори зможуть пред'являти претензії і вимоги до нього. При цьому процес злиття не зупиняється і не затягується через те, що кілька місяців витрачається на задоволення вимог кредиторів.

– На які категорії банків поширюватиметься дія закону?

– Спрощені процедури, передбачені Законом, будуть застосовуватись для тих банків, які потребують суттєвої докапіталізації відповідно до плану-графіку НБУ, і для всіх інших банків, якщо НБУ погодиться застосувати спрощену процедуру злиття до них.

– Закон №6010 – це суто українське надбання чи міжнародний досвід?

– В основному міжнародний досвід. Тобто це ті концепції, які вже

були успішно запроваджені за кордоном, на розвинутих ринках, у періоди фінансових криз. Ми запозичили найкращі практики у законодавствах таких країн, проконсультувалися з іноземними колегами і запропонували НБУ найоптимальніше рішення.

– Ви зазначили, що запропонований законопроект змінює тимчасовий крок, і потім доведеться приймати постійний закон. Чому не зробити це зараз? Проблема через якісь технічні умови, чи це величезна експертна робота?

– Постійний закон, щоби він змінив усі процедури, потребує внесення змін у цілу низку законодавчих актів. І не лише у суто банківській сфері, але й у корпоративній, у Цивільний кодекс, зокрема. Це дуже кропітка праця, адже усі змінені норми мають кореспондуватися.

Крім того, зміни торкнулися б і Податкового кодексу. Податківці мають сприйняти той факт, що при злитті банк, який приєднується або ліквідується у зв'язку з приєднанням, не повинен підлягати податковій перевірі, адже це затягуватиме процес принаймні на півроку. Перевіряти потрібно вже правонаступника. Проте такі зміни до Податкового кодексу вимагають чималої роботи, і НБУ не може бути єдиним драйвером цього процесу.

Це не лише юридичне, а й політичне питання, оскільки його вирішення потребує консолідації політичних сил і повного розуміння всіма регуляторами особливостей

мування кредиторів про приєднання банків. А також відсутність необхідності здійснення обов'язкового викупу акцій у міноритарних акціонерів у зв'язку з приєднанням, як це передбачено чинним законодавством. Це не обмежує право акціонерів у подальшому продати свої акції на вторинному ринку за справедливою ринковою ціною, просто це вже будуть акції об'єднаного банку.

Крім того, у законі №6010 скорочено строки проведення процедур. Наприклад, збори акціонерів скликаються не за 30, а за 5 днів, а НБУ видає регуляторні дозволи не за місяць, а за 3 дні (звичайно, за умови, що підготовлено пакет документів, який відповідає вимогам законодавства).

– А чому необхідні саме законодавчі зміни? Наприклад, прогнозується, що незабаром певна частина банків не матиме потрібного розміру статутного капіталу і не встигне його збільшити відповідно до графіку НБУ. Чому не змінити графік замість того, щоб спрощувати процедуру докапіталізації, занурюючи у непростий процес нормотворення?

– По-перше, такий графік – це вимога МВФ, який допомагає українській економіці у скрутні часи. По-друге, було вирішено, що банки мають здійснити докапіталізацію поетапно протягом 10 років, тобто до 2024 р., що можливо, в тому числі, шляхом приєднання одного банку до іншого. По-третє, ця вимога не виникла з сьогодні на завтра, отже, для її

процедур і спростити їх. Саме з цієї метою він запропонував експертам ринку взяти участь у розробці законопроекту і врахував практично усі побажання, які на сьогодні можливо було врахувати. Тож у цьому напрямку є позитивні тенденції та кроки.

Однак треба враховувати, що НБУ має виконувати одночасно дві протилежні функції. З одного боку, він має спрощувати регуляторні процедури, щоб вони були прозорі і безболісні для ринку, а з іншого – захищати вкладників і кредиторів, споживачів банківських послуг. Занадто спростивши зазначені процедури, є шанс порушити права вкладників, міноритарних акціонерів, кредиторів тощо. Успіх у цьому питанні залежатиме від знайденого балансу між інтересами усіх сторін.

Крім того, певні концепції необхідно перевіряти на практиці. Наприклад, ситуація, коли міноритарні акціонери не зможуть вимагати обов'язкового викупу їх акцій. Адже закон №6010 не дає 100% гарантії продажу акцій тим акціонерам, які в меншості і не згодні із злиттям, і у разі, якщо об'єднаний банк буде визнаний неплатоспроможним, вони постраждають, оскільки, по суті, мали акції платоспроможного банку і були проти злиття. Тому НБУ, задля уникнення подібних ситуацій, має контролювати такі угоди, видаючи дозвіл на злиття. Проте поки такі ризики міноритарних акціонерів є гіпотетичними. У будь-якому випадку незадоволені акціонери чи кредитори завжди можуть звернутися з вимогами до банку- правонаступника.

– Як співвідносяться тимчасові заходи щодо спрощення процедур приєднання і капіталізації та системні зміни, очікувані ринком?

– В цілому ці спрощені процедури у повній мірі відповідають очікуванням ринку і давно йому потрібні. Разом з тим, певні питання на системному рівні потребуватимуть іншого, більш збалансованого рішення. Серед них питання коефіцієнту конвертації акцій – в перспективі потрібно передбачити пряму норму, яка дозволить конвертувати акції за справедливою ринковою ціною, а не по номінальній вартості. Це саме стосується питань захисту прав міноритарних акціонерів та кредиторів. Законопроект, враховуючи його цілі – надання банкам швидких та простих інструментів капіталізації, – дозволяє банкам взагалі не здійснювати викуп акцій та не задовольняти вимоги кредиторів. Разом з тим, в рамках системного реформування процедур злиттів вказані питання, безумовно, потребуватимуть пошуку більш збалансованого підходу, який передбачав би адекватний захист інтересів усіх учасників процесу.

Закон №6010 передбачає спрощену процедуру приєднання банків, що призведе до докапіталізації банківських установ

процесу банківських злиттів. Важливо, щоб усі розуміли, що така концепція не призводить до збитків – ні для бюджету, ні для держави, не порушує інтереси ані кредиторів, ані вкладників. Внесення змін до законодавчих актів, що виходять за межі суто сфери банківського права, – це тривалий процес, який зайняв би кілька років, і ті банки, які терміново потребують спрощених процедур, не змогли б ними скористатися.

– Розкажіть про основні відмінності спрощеної процедури капіталізації банків, запропонованої у законі №6010, від процедури, передбаченої ЗУ №78 «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків».

– По-перше, як я вже зазначала, це відсутність необхідності інфор-

мативності, власне, і був розроблений законопроект №6010 як найефективніший варіант вирішення зазначених проблем.

– Чи не превалює у країні, зокрема у регуляторній політиці НБУ, нездоровий бюрократизм на противагу потребам ринку, логіці та здоровому глузду?

– Фінансовий ринок та нагляд за ним – це складна сфера, і НБУ як регулятору інколи важко знайти баланс, оскільки доводиться враховувати досить багато факторів. Колись законодавство дійсно містило багато формальних елементів та процедур, але зараз ми бачимо, що НБУ відкритий до діалогу, починає дослухатися до думки експертів ринку, які супроводжували банківські злиття. Так, регулятор погодився прибрати деякі проблемні моменти з цих

Розмовляв Єгор ЖЕЛТУХІН, головний редактор «Юридичної Газети»